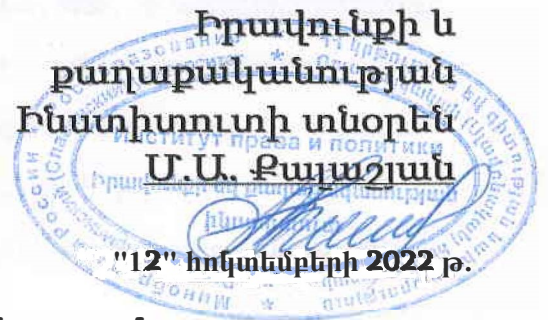

**ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՌՈՒՄ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ (ՄԼԱՎՈՆԱԿԱՆ)
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ**

Հաստատում եմ՝

**Ինստիտուտ՝ Իրավունքի և քաղաքականության
Ամբիոն՝ Քրեական իրավունքի և քրեական
դատավարության իրավունքի**

Հեղինակ՝ Փաշայան Ա.Ա.

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

**Դասընթաց՝ Լեզվաբանական գիտելիքների կիրառման
տեսական հիմունքները (ֆոնոսկոպիկ և հեղինակային
փորձաքննությունների իրականացման ընթացքում)**

Մագիստրոսական ծրագիր՝ 042802.03.7 Կրիմինալիստիկա

**Դասիչ մասնագիտություն՝ 042802.00.7 Իրավական
ուսումնասիրություններ**

ԵՐԵՎԱՆ

1. Ներածություն.

Քրեագիտական փորձաքննությունների շարքում առանձնահատուկ տեղ է զբաղեցնում հեղինակային փորձաքննությունը, որը թույլ է տալիս իրականացնել անձի նույնականացում, որի ընթացքում իրականացվում է վիճելի տեքստի հեղինակի նույնականացումը, նրա սեռի, տարիքի, մասնագիտության, կրթության մակարդակի սահմանումը: Ներկայումս, երբ լայն տարածում են գտել տեղեկատվական տեխնոլոգիաները, և ավելի ու ավելի շատ են օգտագործվում տեքստային հաղորդագրությունները (այդ թվում՝ տեղեկատվական), որպես քրեագիտական հետազոտությունների համար ապացույցների աղբյուր, հեղինակային փորձաքննության ուսումնասիրությունը հատկապես արդիական է: Լեզվաբանական հեղինակային փորձաքննության անցկացումը զգալի բարդություն է ներկայացնում սուբյեկտիվ (փորձագետի առջև դրված խնդիրների բարդությունը, նման տեսակի հետազոտությունների անցկացման փորձի բացակայությունը, հետազոտության միատեսակ մեթոդիկայի բացակայությունը և այլն) և օբյեկտիվ (համեմատվող նյութի աննշան ծավալը, դրա ոչ բավարար քանակը, որոշակի անձին միանշանակ պատկանող նմուշի բացակայությունը, բազմաժանրությունը, բազմաչափությունը, համեմատվող խոսքի ստեղծագործությունների ոճային միատարրությունը, նյութական կրիչների տարբերությունը և այլն) խնդիրների պատճառով: Այս տեսակի հետազոտությունների բարդությունն ու երկիմաստությունը, դրանց անցկացման գործուն մեթոդիկաների մշակման անհրաժեշտությունը, իրավական և դատական պրակտիկայում նման փորձաքննությունների պահանջվածությունը, իրավական խախտումների աճը, որոնց որակման համար պահանջվում է խոսքի ստեղծագործության հեղինակի անձի հաստատումը, հեղինակային իրավունքների ոլորտի ընդլայնումը, լեզվաբանական հետաքրքրությունը լեզվական անձի պարամետրերի, գեղարվեստական և ոչ գեղարվեստական տեքստերի հեղինակի կերպարի բացահայտման խնդրի նկատմամբ, ինչպես նաև խոսքային ստեղծագործությունների արդիականությունը պայմանավորում են տվյալ դասընթացի արդիականությունը: Հատուկ հետազոտությունների նոր տեսակներին, որոնք օբյեկտիվացնում են օպերատիվ տվյալները և ընդլայնում քրեական

դատավարությունում իրեղեն ապացույցների շրջանակը, վերաբերում է քրեագիտական ֆոնոսկոպիան, որն ուսումնասիրում է ձայնային հետքերը իրենց աղբյուրի նույնականացման և ախտորոշման նպատակով, ինչպես նաև մագնիսական կամ տեսաժապավենի կամ տեղեկատվության այլ կրիչի վրա արձանագրված ձայնային ազդանշանների ամրագրման միջոցները: Նշված բոլոր հարցերը մանրամասն վերլուծվելու են դասընթացի ուսումնասիրման ընթացքում:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրը.

Դասընթացի նպատակն է ապագա մասնագետների մոտ ձևավորել հիմնական քրեագիտական և փորձագիտական գիտելիքներ, հմտություններ և կարողություններ ֆոնոսկոպիայի, լեզվաբանության, ինքնագիտակցության, բանասիրության, բառապաշարի բնագավառում, որոնք անհրաժեշտ են մասնագիտական փորձաքրեագիտական գործունեության արդյունավետ իրականացման համար:

Դասընթացի խնդիրներն են՝

Հեղինակային և ֆոնոսկոպիկ փորձաքննությունների էության, նշանակության և նպատակների ուսումնասիրությունը, դրանց փորձագիտական խնդիրների հետազոտությունը; ֆոնոսկոպիկ և հեղինակային փորձաքննությունների անցկացման տեխնոլոգիաների և մեթոդների ուսումնասիրությունը:

2.1. Կրթական վերջնարդյունքները

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողները **պետք է.**

իմանան՝

- ֆոնոսկոպիկ և հեղինակային փորձաքննությունների իրավական և գիտական հիմքերը,
- ֆոնոսկոպիկ և հեղինակային փորձաքննությունների մեթոդների համակարգը,
- մասնագիտական տերմինաբանությունը,
- փիլիսոփայության և տրամաբանության դրույթները, որոնց վրա կառուցվում է քրեագիտությունը և դատական փորձաքննության տեսությունը,
- փաստարկման հիմունքներ, քրեագիտական տեխնիկայի և հեղինակային փորձաքննության հիմունքները և դրույթները:

կարողանան՝

- կիրառել գործնականում հեղինակային և ֆոնոսկոպիկ փորձաքննությունների անցկացման մեթոդները և տեխնոլոգիաները,
- ֆունկցիոնալ տարբերակել խոսքի տեսակները,
- որոշել դատական փորձաքննության անհրաժեշտ տեսակ՝ կախված օբյեկտից,
- ճիշտ օգտագործել իրավաբանական և քրեագիտական տերմինաբանությունը:

ունակ լինեն՝

- իրականացնել հեղինակային փորձաքննության օբյեկտների նախնական հետազոտություններ,
- կազմել դատավարական փաստաթղթեր,
- իրականացնել հեղինակային փորձաքննության օբյեկտների հետազոտման հմտությունները:

2.2. Դասընթացի աշխատատարության բաշխումն ըստ ուսումնական աշխատանքի տեսակների (ակադեմիական ժամերով)

Ուսումնական աշխատանքների տեսակները	Ամբողջը, ակ. ժամ.	Բաշխում ըստ կիսամյակների					
		1 Կիս .	2 Կի ս.	3 Կի ս.	4 Կիս .	5 Կիս.	6 Կի ս.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Ըստ կիսամյակի ընդհանուր դասընթացի ուսուցման ծանրաբեռնվածությունը	108	108					
1.1. Լսարանային պարապմունքներ:	18	18					
1.1.1. Դասախոսություններ	10	10					
1.1.2. Սեմինարներ	8	8					
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք	90	90					
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	Ստուգարք	Ստուգարք					

2.3. Դասընթացի թեմատիկ պլան

Դասընթացի բաժինները և թեմաները	Ընդհանուր (ալ. ժամ)	Գասախոսություններ (ալ. ժամ)	Մեմինար (ալ. ժամ)	Պարապմունքների այլ տեսակներ (ալ. ժամ)
Թեմա 1. Ֆոնոսկոպիկ փորձաքննության հասկացությունը	14	1	1	12
Թեմա 2. Ֆոնոսկոպիկ փորձաքննության դատավարական և տակտիկական հիմունքները	14	1	1	12
Թեմա 3. Ֆոնոսկոպիկ փորձագիտական հետազոտության մեթոդներ	15	2	1	12
Թեմա 4. Հեղինակային փորձաքննություն. ընդհանուր հարցեր	15	2	1	12
Թեմա 5. Տեքստի ուսումնասիրման հիմնական մեթոդները	16	1	1	14
Թեմա 6. Հեղինակային փորձաքննության նախապատրաստումը և նշանակումը	17	2	1	14
Թեմա 7. Նույնականացման ավտոպորտալ փորձաքննության համատեքստում հարցաքննության արձանագրությունը	17	1	2	14
Ընդամենը	72	10	8	90

3. Դասընթացի բաժինները և թեմաները

Թեմա 1. Ֆոնոսկոպիկ փորձաքննության հասկացությունը

Ֆոնոսկոպիկ փորձաքննության առարկան և օբյեկտը: Ֆոնոսկոպիկ փորձաքննության նպատակներն ու խնդիրները: Հնչյունագրի բառացի բովանդակության սահմանումը: Հնչյունագրի անընդհատության, մոնոտաժի հատկանիշների առկայության կամ բացակայության փաստի հաստատումը: Չայնագրման պայմանների բացահայտում: Օբյեկտի վիճակի բացահայտում (օրինակ, իսկության հաստատում): Չայնագրման

պայմանների որոշում: Պատճառահետևանքային կապերի հաստատում (մասնակիցների թիվը, ձայնային իրադարձությունների հաջորդականությունը և այլն):

Թեմա 2. Ֆոնոսկոպիկ փորձաքննության դատավարական և տակտիկական հիմունքները

Փորձագիտական գործունեության սուբյեկտները: Ժամանակակից պայմաններում ֆոնոսկոպիկ փորձաքննության նշանակման և արտադրության առանձնահատկությունները: Հնչյունագրերի փորձագիտական ուսումնասիրության քրեագիտական նշանակությունը: Ֆոնոսկոպիկ փորձաքննության միջոցով հանցագործությունների բացահայտման առանձնահատկությունները:

Թեմա 3. Ֆոնոսկոպիկ փորձագիտական հետազոտության մեթոդներ

Ֆոնոսկոպիայի զարգացման արդի փուլում ֆոնոսկոպիկ փորձաքննության անցկացման հետազոտության հիմնական մեթոդներն են՝ ինտեգրալ վերլուծություն, միկրո վերլուծություն և լեզվաբանական վերլուծություն: Իր հերթին, ինտեգրալ վերլուծությունը և միկրո վերլուծությունը ակուստիկ վերլուծության տարրերն են, այսինքն, ձայնագրման ուսումնասիրությունը բաժանված է՝ ակուստիկ և լեզվաբանական:

Թեմա 4. Հեղինակային փորձաքննություն. ընդհանուր հարցեր

Գրավոր խոսքի հասկացությունը, գրավոր խոսքի նույնականացման հատկանիշները: Տեքստի հասկացությունը: Տեքստը որպես միջդիսցիպլինար հետազոտությունների առարկա: Տեքստի ուսումնասիրության հիմնական մոտեցումները: Հեղինակային փորձաքննության հետազոտության օբյեկտները: Հեղինակային փորձաքննության խնդիրները. նույնականացման, ախտորոշման, դասակարգման:

Թեմա 5. Տեքստի ուսումնասիրման հիմնական մեթոդները

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Ռուս-Հայկական (Սլավոնական) համալսարան

Գրավոր անձի նույնականացման և ախտորոշման խնդիրը: Տեքստի քանակական վերլուծության մեթոդներ: Բովանդակության վերլուծություն, ստիլոմետրիա և ստիլոստատիկա: Տեքստի հասկացության աստիճանի որոշում: Տեքստի տիպերի և անհատականության տիպերի համապատասխանություն: Տեքստի հուզական տոնայնության որոշում: Տեքստի տոնայնության որոշման համակարգչային մեթոդներ: Բառարանի և լեզվաբանական վերլուծության օգտագործմամբ տոնայնության որոշում: Գրավոր խոսքի հատկանիշների որակական գնահատման մեթոդ. ռճաբանական վերլուծություն: Գրավոր խոսքի նշանների քանակական գնահատման մեթոդ. վիճակագրական վերլուծություն:

Թեմա 6. Հեղինակային փորձաքննության նախապատրաստումը և նշանակումը

Հեղինակային փորձաքննության կատարման ժամանակ լուծվող հարցերը: Փաստաթղթի հեղինակի հետախուզման համար ձեռագիր փաստաթղթերի օգտագործումը:

Թեմա 7. Նույնականացման ավտոպորտալ փորձաքննության համատեքստում հարցաքննության արձանագրությունը

Հանցագործության հետաքննության հետ կապված ժանրերի շրջանակում հարցաքննության արձանագրությունը: Հարցաքննության արձանագրության կառուցվածքային առանձնահատկությունները: Հարցաքննության արձանագրության տեքստի ամրագրումը: Հարցաքննության արձանագրության հեղինակության հաստատման խնդիրը: Հարցաքննության արձանագրության հեղինակային փորձաքննության ժամանակ նույնականացման խնդիրների լուծումը: Խնդիրների լուծման համար հարցաքննության արձանագրությունների տեքստերի հեղինակային փորձաքննության փուլերը: Արձանագրությունների մի քանի տեքստերի մեկ անձին պատկանելության որոշման խնդրի լուծումը կաշառքի գործով հարցաքննությունների արձանագրությունների ուսումնասիրության օրինակով՝ տեքստերի առանձին վերլուծություն, իմաստային ճշգրտումներ, ռճային հատկանիշներ, հեղինակային խոսքի

միատարրության հատկանիշները: Հարցաքննությունների արձանագրությունների նույնականացման հատկանիշների համեմատությունը:

Վերջնական սուզարքի հարցեր

1. Հեղինակային փորձաքննության հասկացությունը:
2. Հեղինակային փորձաքննության օբյեկտը և առարկան:
3. Ֆոնոսկոպիկ փորձաքննության հասկացությունը:
4. Հեղինակային փորձաքննության նույնականացման խնդիրները:
5. Հեղինակային փորձաքննության դիագնոստիկ խնդիրները:
6. Հեղինակային փորձաքննության մեթոդները:
7. Հեղինակային փորձաքննության տեխնոլոգիաների առանձնահատկությունները:
8. Տեքստի հասկացությունը: Տեքստը որպես միջդիսցիպլինար հետազոտությունների առարկա:
9. Տեքստի ուսումնասիրության հիմնական մոտեցումները:
10. Գրավոր անձի նույնականացման և ախտորոշման խնդիրը:
11. Տեքստի քանակական վերլուծության մեթոդներ:
12. Բովանդակության վերլուծություն, ստիլոմետրիա և ստիլոստատիզմ: Տեքստի հասկացության աստիճանի որոշում:
13. Տեքստի ախտորոշում: Ըստ տեքստի անձի սեռական, տարիքային, կրթական, հոգեֆիզիկական առանձնահատկությունների որոշում:

4. Գրականության ցանկ

Հիմնական գրականություն

1. ՀՀ օրենքը «Զենքի մասին», ընդունված է Ազգային Ժողովի կողմից 3 հուլիսի 1998 թ.
2. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրք, ընդունվել է Ազգային Ժողովի կողմից 1 հուլիսի 1998 թ.
3. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրք, ընդունվել է Ազգային Ժողովի կողմից 30.06.2021 թ.

4. Օհանյան Լ. Կրիմինալիստիկական ֆոնոսկոպիա | Երևան, 2000թ.
5. Ավետյան Ս. Ռ. Լեզվաբանական տիպաբանության զարգացման հիմնական փուլերը | Լեզու և լեզվաբանություն, 2019, N 2 (21), էջ 50-61:
6. Հարությունյան Ջ., Այվազյան Ն. Հույզերի Ուսումնասիրության Լեզվաբանական Հայեցակարգը | Օտար Լեզուները Բարձրագույն Դպրոցում, 2018, 2 (25), 81-89 էջ:
7. Մելքոնյան Դ. Ապացույցների թույլատրելիության պայմանների ընդհանուր բնութագիրը | Իրավագիտության հարցեր, թիվ 4, 2005, էջեր 47-55.
8. Ենգիբարյան Վ. Գ. Առանձին քննչական գործողությունների կատարման տակտիկա: Կրիմինալիստիկական տակտիկա | Գիտագործնական ձեռնարկ Երևան, Թասկ ՍՊԸ, 2018, 732 էջ
9. Ենգիբարյան Վ. Գ. Հանցագործությունների քննության մեթոդիկա: Կրիմինալիստիկական մեթոդիկա: | Դասագիրք բուհերի իրավաբանական ֆակուլտետների ուսանողների համար՝ երաշխավորված ՀՀ ԿԳՆ կողմից, Երևան, Թասկ, 2017, 608 էջ
10. Ենգիբարյան Վ. Գ. Հանցագործությունների քննության կազմակերպման քրեադատավարական և կրիմինալիստիկական հիմքերը | Մենագրություն, Երևան, Անտարես, 2016, 256 էջ
11. Չախոյան Ա. Մասնագետի հատուկ գիտելիքների և դրանց կիրառման քրեադատավարական և կրիմինալիստիկական հիմնախնդիրները | ԵՊՀ հրատ., Երևան, 200 էջ:
12. Ենգիբարյան Վ. Գ. Առանձին տեսակի հանցագործությունների քննության մեթոդիկա (Կրիմինալիստիկական մեթոդիկա) | Ձեռնարկ, Երևան, ԵՊՀ հրատարակչություն, 2009, 416 էջ
13. «Ժամանակակից գիտական տեխնոլոգիաների և մեթոդների կիրառումը փորձաքննության ոլորտում» Միջազգային գիտաժողովի նյութեր, Երևան-Ծաղկաձոր, 16-17 հունիսի 2015թ./ ՀՀ ԳԱԱ Փորձաքննությունների ազգային բյուրո, խմբ. Խորհուրդ՝ Ա.Ջավադյան և ուրիշ.- Երևան-Ծաղկաձոր, 2015, 245 էջ:

14. «Դատափորձագիտական գործունեության արդի հարցերը, դատական փորձագիտության եվ քրեագիտության ժամանակակից խնդիրները, զարգացման միտումներն ու հեռանկարները» միջազգային գիտագործնական գիտաժողովի նյութերի (թեզիսների) ժողովածու նվիրված հայաստանի հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի «փորձաքննությունների ազգային բյուրո» պոսակ-ի հիմնադրման 15-ամյակին 2019թ. սեպտեմբերի 25-27, Երևան
15. Языковая личность: моделирование, типология, портретирование. Сибирская лингвоперсонология. Ч. 1 / под ред. Н. Д. Голева, Н. Н. Шпильной. – М. : Ленанд, 2014. – 640 с.
16. Языковая личность: моделирование, типология, портретирование. Сибирская лингвоперсонология. Ч.2 / под ред. Н. Д. Голева, Н. В. Мельник. – М. : URSS, 2016. – 432 с.
17. Чернышова, Т. В. Стилистический анализ текста и возможности его использования в лингвоэкспертной практике / Т. В. Чернышова // Актуальные проблемы стилистики. – № 2. – 2016. – С. 115 – 122.
18. Теория судебной экспертизы : учебник / Россинская, Елена Рафаиловна, Е. И. Галяшина ; под ред. Е. Р. Россинской; Моск. гос. юрид. акад. - М. : Норма: Инфра-М, 2015.
19. Засурский И.И. Новая модель регулирования авторских прав. Общественное достоинство и концепция общего блага [Электронный ресурс]/ Засурский И.И.— Электрон. текстовые данные.— Москва, Екатеринбург: Кабинетный ученый, 2016.— 182 с.
20. Судебная экспертиза : учеб.и практикум для акад. бакалавриата / Сорокотягин, Игорь Николаевна, Д. А. Сорокотягина ; Урал. гос. юрид. ун-т. - М. : Юрайт, 2017.

Լրացուցիչ գրականություն

1. Криминалистика: практикум: учеб.пособие для акад. бакалавриата / под ред. А. Г. Филиппова, В. В. Агафонова. - М. : Юрайт, 2017
2. Актуальные вопросы судебных экспертиз [Электронный ресурс] : сборник статей / Т.Ф. Моисеева [и др.]. — Электрон. текстовые данные. — М. : Российский государственный университет правосудия, 2017. — 136 с.